

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	74
Land:	Burundi
Kilde:	Utrikesdepartementet
Titel:	"Mänskliga rättigheter i Burundi"
Udgivet:	2. maj 2007
Optaget på baggrundsmaterialet:	2. maj 2007

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en översiktlig sammanställning över hur de mänskliga rättigheterna efterlevs, grundad på den svenska ambassadens bedömningar.

Rapporten kan inte ge en fullständig bild. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Burundi 2006

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Burundi var under 2006 närmare en faktisk fred än under hela det 12 år långa inbördeskriget som kostat minst 300 000 människor livet. Den 7 september undertecknades ett avtal om eld upphör mellan regeringen och den största rebellgruppen *Forces nationales de la libération* (FNL) som ännu inte lagt ned vapnen. Säkerhetsläget har förbättrats, och de direkt konfliktrelaterade brotten mot de mänskliga rättigheterna synes ha minskat, men människorätts-situationen är fortsatt mycket oroande. Summariska och utomrättsliga avrättningar, godtyckliga frihetsberövanden, försvinnanden och tortyr förekommer. Åtals- och straffrihet råder i de flesta fall. I augusti greps sju personer, inklusive den förre presidenten och vicepresidenten, misstänkta för planering av statskupp, tre av dem har, enligt välgrundade uppgifter, torterats. Våld mot kvinnor och barn är fortsatt utbrett. Rebeller plundrar fortfarande byar på mat, mediciner och pengar för sin försörjning trots avtalet om eldupphör. Rekrytering av barnsoldater till rebellrörelser fortsätter trots fredsöverenskommelsen. FN-missionen (ONUB) avslutades vid årets utgång och ersattes av ett integrerat FN-kontor (BINUB). I oktober 2006 hölls det första mötet om Burundi i FN:s kommission för fredsbyggande (Peacebuilding Commission).

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventions-kommittéer

Burundi har ratificerat eller anslutit sig till de centrala konventionerna på området rörande de mänskliga rättigheterna.

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). Dock har landet inte tillträtt de fakultativa protokollen om enskild

- klagorätt respektive om avskaffande av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR).
 - Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).
 - Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) samt undertecknat dess fakultativa protokoll om enskild klagorätt.
 - Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT) men ej dess fakultativa protokoll om förebyggande av tortyr.
 - Konventionen om barnets rättigheter (CRC). Det fakultativa protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi har undertecknats men inte protokollet om barn i väpnad konflikt.
 - Flyktingkonventionen samt det tillhörande protokollet från 1967.
 - Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter.
 - Romstadgan om inrättandet av en permanent Internationell brottmålsdomstol (ICC).

Burundi ligger efter i rapporteringen avseende samtliga konventioner och har avseende en konvention inte rapporterat någon enda gång efter tillträddandet.

FN:s specialrapportörer för Burundi och den särskilde representanten för barn och väpnad konflikt har kunnat besöka landet under året och fritt träffa företrädare för såväl stat som det civila samhällets organisationer. Båda besöken resulterade i rapporter till FN:s generalförsamling. FN-missionen ONUB har inte fått tillträde till säkerhetspolisens arrestlokaler.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Summariska avrättningar utan föregående rättegång förekom under året, likaså försvinnanden. Särskilt drabbade är människor som är aktiva i oppositionspartier och sådana medlemmar i det största regeringspartiet som tidigare varit aktiva i rebellgruppen Forces nationales de la libération (FNL) samt nuvarande medlemmar i rörelsen. I provinsen Muyinga greps under maj månad drygt 30 personer av säkerhetspolisen, trots att några stridigheter inte rapporterats under de senaste månaderna. Dessa försvann sedan ur arrestlokalen under juli månad. Sju av dem återfanns avrättade i en flod, övriga saknas fortfarande. Två lokala officerare och en lokal ledare för säkerhetspolisen greps och häktades av en lokal domstol. Domaren förflyttades därefter till en annan provins. Inga ytterligare personer har gripits och något

straff har ännu inte utdömts. Det bör noteras att det var första gången en relativt högt uppsatt person från säkerhetspolisen greps.

Inga uppgifter om slaveri förekom, däremot några fall av tvångsarbete då civila tvingats samla in ved och vatten åt militären.

Enligt välgrundade uppgifter förekommer fortfarande tortyr. MR-observatörer hade i slutet av juli identifierat 150 fall av tortyr och inhuman behandling utförda av regeringsstyrkor, polis, säkerhetspolis och till en mindre del av kommunala tjänstemän. Antalet tortyrfall ökar, särskilt avseende människor som misstänks vara medlemmar i FNL eller ha bistått rörelsen. En äldre kvinna greps och torterades för att ha lagat mat åt FNL-rebeller. I augusti greps och häktades sju personer, inklusive den förre presidenten och hans vicepresident, misstänkta för planering av statskupp. Många bedömare ställde sig tveksamma till anklagelserna. Tre av dem har, enligt välgrundade uppgifter, utsatts för varierande grader av tortyr, bland annat officiellt intygat av en regeringsmedlem efter hennes besök i fängelset men dementerat av regeringen som helhet. Även vicepresidentens advokat greps efter att ha begärt att få se sin klients läkarjournal, något som utlöste en strejk bland landets advokater. I ett av fallen utfördes tortyren av en representant för säkerhetspolisen som bara några månader tidigare gått en kurs för blivande internutbildare i mänskliga rättigheter där även förbud mot tortyr ingick. FNL har i åtminstone i åtta fall behandlat misstänkta regeringskollaboratörer inhumant. Burundis straffrätt kriminaliserar inte tortyr, däremot grym och omänsklig behandling ("lésions corporelles volontaires").

Förhållandena i fängelserna är undermåliga delvis orsakat av kraftig överbeläggning. I huvudstadens fängelse sitter 3-4 gånger fler fångar än avsett. Män, kvinnor och barn hålls inte skilda åt förutom i huvudstadens fängelse där dock barn blandas med de vuxna. Sexuella övergrepp förekommer. Drygt 55 barn under tre år bor med sina mammor i fängelse. Fångarna har inte tillgång till mediciner inklusive bromsmediciner mot aids. Matransonerna är sparsamma och innehåller endast majs och bönor.

Drygt 3 600 politiska fångar frigavs under året som ett led i Arushaöverenskommelsen. Uppgifter om hur många som återstår varierar, men torde ligga runt ett par hundra personer.

4. Dödsstraff

Dödsstraff har inte utdömts under de senaste åren. Regeringen hade för avsikt att under slutet av 2006 lägga fram ny strafflagstiftning som bland annat innebär ett förbud mot dödsstraff. Den inhemska opinionen förefaller inte kämpa för att behålla dödsstraffet.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Åklagare kan i förebyggande syfte häkta personer högst 15 dagar, därefter krävs domstolsbeslut.

Godtyckliga frihetsberövanden förefaller fortfarande vara vanliga. I januari och februari förekom massarresteringar av främst FNL-medlemmar; därefter har mer riktade frihetsberövanden noterats av FN:s specialrapportör för Burundi. Fram till sista juli hade 112 FNL-medlemmar gripits och kvarhållits av militären. Ytterligare 36 medlemmar kvarhålls av trafikpolisen och åtminstone 15 barn av säkerhetspolisen. Därutöver har drygt 800 personer misstänkta för smärre brott gripits och kvarhållits i illegala lokaler bortom de beslutade tidsgränserna och, i åtminstone ett fall, i det lokala kontoret för det största regeringspartiet. Myndigheternas förklaring är brist på personal och transportmöjligheter till officiella förvarslokaler.

Ofrivilliga försvinnanden förekommer fortfarande (se även rätten till liv).

Inga uppgifter om reserestriktioner förekom under året. Tidigare påbud om att alla besökare till byar måste anmälas till byledningen, och att medlemmar i vissa partier måste anmäla sig i sin hemby varje dag, synes ha tagits bort.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Domstolsväsendet förefaller inte vara självständigt gentemot regeringen. Uppgifter förekommer om att domare på lokal nivå förflyttats eller bytts ut. Högsta domstolen som dittills haft nio ledamöter, alla med gedigen domarerfarenhet, utökades under hösten med fem nya ledamöter med betydligt kortare erfarenhet. Samtliga är medlemmar i det största regeringspartiet. Domare på alla nivåer utses av regeringen. Enligt FN:s specialrapportör för Burundi förekommer det att domare får order om att föra misstänkta direkt till fängelse utan rättegång.

Domstolarna är i regel överlastade och underfinansierade. Drygt 80 procent av rättsärendena rör tvister om äganderätt till mark. Regeringen har utlovat kraftigt höjda löner, men det är oklart hur reformen ska finansieras. Även poliser har låga löner. Majoriteten av poliskåren består av före detta soldater som inte fått någon utbildning för sina nya uppgifter. Militärdomstolar finns. Lynchningar förekommer då tilltron till rättsväsendet vacklar. Åtminstone 18 personer uppges ha dödats av upprörda medborgare.

Enligt burundisk lag betalar inte domstolsväsendet för misstänkta försvarsadvokater – detta i motsats till vad som föreskrivs i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

Säkerhetspolisen kan avlyssna telefonsamtal med mera utan domstolsbeslut eller misstanke om brott. Den har även egna arrestlokaler där gripna förhöras (se även tortyr).

Majoriteten av befolkningen vänder sig till de traditionella rättsstrukturerna – bashingantahe. Dessa ”domstolar” tenderar att föreslå lösningar som är skadliga för kvinnor och flickor. En man misstänkt för våldtäkt kan föreslås att betala några öl till flickans/kvinnans far som ”straff” eller att gifta sig med offret.

Barn är straffbara från 13 års ålder. Ett nytt lagförslag innehåller en höjning till 15 eller 16 år. Barn kan få kännbara straff. Stöld av en get kan innebära tre års fängelse. Särskilda institutioner för straffade barn och ungdomar saknas.

En nationell kommission för mänskliga rättigheter och ett ombudsmannaämbete planeras – det sistnämnda omnämns i såväl fredsöverenskommelsen i Arusha som i konstitutionen, men ingendera finns ännu i verkligheten.

7. Straffrihet

Åtals- och straffrihet är fortsatt allmänt utbredda. Armén har under inbördeskriget kunna begå brott mot de mänskliga rättigheterna och den humanitära rätten utan påföljd. Ofta förefaller fallen avskrivas eller enklare disciplinpåföljd såsom en månads löneavdrag utdömas. Ett exempel är massakern i flyktinglägret Gatumba den 13 augusti 2004 då 162 personer dödades och mer än 100 personer skadades. Tidigare löften om åtgärder har inte uppfyllts.

Mutor för att köpa sig fri förekommer då personalen inom rättsväsendet är lågavlönad.

Brott, såsom folkmord och brott mot mänskligheten, kan i framtiden komma att hanteras dels av en särskild tribunal för Burundi dels av en sannings- och försoningskommission. Förslagen kommer från överenskommelsen i Arusha och den internationella undersökningskommission som på FN:s säkerhetsråds uppdrag utredde frågan. Åtgärderna skulle egentligen ha införts redan före valen 2005.

Regeringen har begärt ytterligare förhandlingar med FN om mandat och syfte. Några av de utestående frågorna är om de personer som ställs inför kommissionen skall åtalas eller endast be om förlåtelse, om en särskild tribunal verkligen behövs eller om det ordinarie inhemska domstolsväsendet kan ta sig an de allvarliga brotten. En tillfällig amnesti har införts för regerings- och rebellstyrkor som anslutit sig till avtalet om eldupphör. Den gäller dock inte vid folkmord, brott mot mänskligheten och krigets lagar och skall upphävas vid inrättandet av en kommission och tribunal.

På landsbygden synes de flesta människor vara i behov av att lyfta fram sanningen och av att stulna kor och nedbrända hus ersätts – därefter kan man försonas på bynivå. Man anser däremot att ordergivare och beslutfattare på högre nivå bör ställas inför rätta.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Oberoende medier finns, framförallt i form av radiostationer. Censur eller tidigare inskränkningar i form av stängningar av redaktioner har inte förekommit under året. Däremot har enskilda journalister utsatts för hot och trakasserier såsom nattliga telefonsamtal och hatpropaganda i samband med ett tal som hölls av regeringspartiets ordförande på årsdagen av regeringsskiftet. Drygt 30 journalister, som bevakade en presskonferens hos en parlamentsledamot i april, kvarhölls och tvingades lämna ifrån sig arbetsmaterial till polis och säkerhetspolis. En journalist dömdes till fem månaders fängelse för att ha utgjort ett hot mot statens säkerhet. Minst en journalist har valt att lämna landet.

Den nya medielagstiftningen, som inväntar behandling i parlamentet, kan komma att innebära begränsningar för journalistkåren bland annat då regeringen har för avsikt att ta över utfärdandet av presslegitimationer från journalistkåren. Regeringen har inte diskuterat utkastet till ny lag med journalistkårens företrädare.

Mötes- och föreningsfrihet respekteras generellt. I några fall har planerade möten stoppats. I ett fall greps och kvarhölls tre medlemmar av en lokal organisation, som arbetar mot folkmord, innan de fick möjlighet att hålla sina anföranden vid ett månadmöte. Demonstrationer är tillåtna men förekommer sällan, däremot är strejker vanliga. Fackliga organisationer finns och är relativt aktiva.

Konstitutionen är sekulär. Två tredjedelar av befolkningen är katoliker och andelen protestanter och muslimer har växt under de senaste åren.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

En samlingsregering styr landet sedan de allmänna valen 2005 då knappt 80 procent av de registrerade väljarna röstade. Uppgift saknas om mäns och kvinnors valdeltagande. Det största regeringspartiet, *Conseil national pour la défense de la démocratie/Forces de défense de démocratie* (CNDD/FDD), dominerar nationalförsamlingen och senaten. Formellt råder politisk pluralism. Oppositionspartier finns men har på grund av splittring och bristande tidigare erfarenhet begränsade möjligheter att verka. Möjligheterna försvåras ytterligare av tendensen att se oppositionen som fienden. Tecken finns på att regeringspartiet söker kontrollera statsapparaten, särskilt rättsväsende och säkerhetstjänst, bland annat genom utnämningar (se även strafffrihet). Debatter och förhandlingar i parlamentet är sällsynta. Ett visst motstånd mot dessa tendenser samt flera korruptionsskandaler kan skönjas inom både regering och nationalförsamling. En av vicepresidenterna avgick i september i protest. Korruptionsskandalerna har främst rört försäljningen av presidentens förra flygplan till underpris, mångmiljonsvindeln inom EU-kommissionens återuppbyggnadsprogram samt kontrollen av sockermarknaden.

I regeringen och i nationalförsamlingen har tutsier en kvot om 40 procent och hutuer 60 procent, i senaten är fördelningen 50-50. Minoritetsgruppen batwa har tre särskilt utsedda representanter i nationalförsamlingen. Minst 30 procent av ledamöterna i såväl regering som parlamentets båda kamrar skall vara, och är, kvinnor. Någon sådan kvot finns dock inte på lägre nivåer. På borgmästarnivå får varken hutuer eller tutsier inneha fler än 67 procent av ämbetena. Inom säkerhetstjänsten finns ingen kvotering. Polis och militär består numera av båda grupperna, men majoriteten av de högre officerarna är tutsier.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Burundi har ratificerat ILO:s åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter.

Tillgången till lönearbete är fortsatt mycket begränsad. Drygt 90 procent av befolkningen lever i självhushåll på landsbygden. Barnarbete, särskilt i jordbruket, är vanligt. Uppgift saknas om arbetslöshet, men undersysselsättningen torde vara stor. Uppgifter om tvångsarbete förekom under året. Formell diskriminering i arbetslivet förekommer inte, men i praktiken är vissa grupper fortsatt underrepresenterade inom delar av statsförvaltningen, framför allt rättsväsendet, och bland de internationella

arbetsgivarna. Den faktiska diskrimineringen beror till stor del av tidigare bristande tillgång till högre utbildning.

Löner är i regel mycket låga. Lärarna vid universitetet i Bujumbura avslutade under hösten en två år lång strejk efter att förgäves ha försökt få lön för hela sin arbetstid, inte bara tiden de föreläser. Fackföreningar tillåts verka.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Kvinnor som väntar barn och barn under fem år fick under året rätt till fri hälsovård, men hälsovården har inte fått ökade resurser för att ta emot den kraftigt ökade tillströmningen, vilket påverkar kvaliteten i vården. Hälsosektorn står för endast knappt två procent av statens totala budgetutgifter. Merparten går till löner och endast en begränsad del till investeringar.

Hundratals fattiga patienter som inte kunnat betala sin räkningar från tiden före reformen hålls fortfarande kvar på sjukhusen. Majoriteten av dem är kvinnor som gjort kejsarsnitt. Det finns uppgifter om att patienter, inklusive barn, hållits kvar i över ett år. Det leder till att de missar sin skolgång. Personer som tar sig ut ändå tillåts inte komma tillbaka om de behöver vård vid ett annat tillfälle.

Uppgifter förekommer om att medlemskap i det största regeringspartiet är nödvändigt för att vara aktuell för tjänster såsom sjukhuschef.

12. Rätten till utbildning

Utbildningssektorn står för drygt 16 procent av statens totala budgetutgifter (2005). Merparten går till löner och endast en begränsad del till investeringar. Efter regeringsskiftet har grundskolan blivit avgiftsfri, men skoluniformer och material måste betalas. Antalet skolbarn ökade från 200 000 till 550 000, men 150 000 barn har fortsatt nekats skolgång på grund av plats- och resursbrist. Inbördeskriget har lett till underskott på lärare.

Drygt 54 procent av flickorna går i grundskolan, och en nästan lika stor andel vuxna kvinnor är läskunniga. De flesta batwabarn går inte i skolan, delvis för att föräldrarna inte har råd med skolmaterialet, delvis för att de möts av utbredda fördomar. I vissa skolor försöker man ta upp mänskliga rättigheter.

Det finns uppgifter om att rektorstjänster förutsatt medlemskap i regeringspartiet.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Burundi ligger alltså på 169:e plats av de 177 länder som ingår i UNDP:s ranking baserad på indikatorer för mänsklig utveckling. Medellivslängden uppgår till 44 år. Knappt 20 procent av alla barn som föds dör före fem års ålder. Kvinnor föder i genomsnitt 6,8 barn vilket ligger högt över genomsnittet bland de minst utvecklade länderna. Cirka 55 procent av befolkningen lever på mindre än en US dollar per dag. Bruttonationalprodukten (BNP) per invånare beräknas ha krympt med 65 procent jämfört med tiden före inbördeskriget. Tillväxten ligger på cirka 2 procent per år – dock från en mycket låg nivå. Takten ligger under den beräknade befolkningsökningen om 3,4 procent per år. Den främsta orsaken till fattigdomen är de många väpnade konflikterna. Men bristande tillgång till mark, mycket låg industrialisering, självhushåll, bristande tillgång till utbildning (särskilt för flickor) och hälsovård, samt kvinnors av tradition underordnade ställning är bidragande orsaker.

Låga kaffepriser på världsmarknaden ökar fattigdomen. Mer än 70 procent av exportintäkterna kommer från kaffe. Inköpspriset har dock börjat vända uppåt. Bönder har svårt att få tillgång till marknader där deras grödor kan säljas, till stor del orsakat av brist på transportmöjligheter. Möjligheterna till handel i Stora sjöregionen torde öka i takt med att säkerheten i och runt Burundi förbättras.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Den nya konstitutionen, som trädde i kraft 2005, förbjuder diskriminering på grund av kön. Men i praktiken är kvinnor i Burundi fortsatt politiskt och socialt underordnade till stor del på grund av traditioner. Att kvinnor i genomsnitt får 6,8 barn är ett tecken på bristande tillgång till sexuella och reproduktiva rättigheter. Endast 16 procent av gifta kvinnor har tillgång till preventivmedel. Visst utrymme att förbättra sin ekonomiska ställning finns bland annat genom mikrokrediter. Kvinnor har än så länge dock varken arvs- eller äganderättigheter. Lagen om kvinnors arvsrätt sågs över under året och en ny lag rörande våld mot kvinnor förbereddes. Men beslut i dessa frågor har ännu inte fattats.

Våldtäkter genomförda av militärer har minskat, men totalt ökar antalet anmälda våldtäkter (se även rättssäkerhet). Totalt 295 fall rapporterades till FN:s MR-observatörer till och med juli 2006, men mörkertalet antas vara stort. Mer än 60 procent avser flickor under 18 år, delvis på grund av vanföreställningen att oskulder kan bota aids. Kirundi, det lokala språket,

saknar ord för våldtäkt. Möjligheten att få vård och stöd är begränsad. Hustrumisshandel är utbrett och anmäls sällan av kvinnorna, delvis på grund av nedlåtande bemötande hos polisen.

Inga uppgifter förekom om handel med kvinnor och flickor, men den utbredda fattigdomen och den ökade rörelsefriheten gör landet sårbart. Barn- och tvångsäktenskap förekommer medan uppgifter saknas om könsstympning. I åtminstone ett fall trakasserade säkerhetspolisen aktivister som försökte hjälpa en 14-årig flicka från ett tvångsäktenskap med en äldre man.

15. Barnets rättigheter

Det långa inbördeskriget har kraftigt försvårat statens möjligheter att uppfylla åtagandena i FN:s konvention om barnets rättigheter.

FN-missionen ONUB identifierade mer än 300 fall av allvarliga brott mot barns mänskliga rättigheter mellan augusti 2005 och juli 2006 avseende främst rätten till liv, rekrytering av barnsoldater, kidnappning och olagligt förvarstagande av barn samt sexuellt våld.

Barn har dödats i samband med strider mellan regeringsarmén och rebellrörelsen, men också dödats av såväl rebellrörelser som regeringsarmé efter misstanke om samarbete med motståndaren. Rebellrörelsen FNL rekryterar fortfarande barnsoldater, troligen på grund av utlovade förmåner vid en framtida demobilisering. Åtminstone 67 barn rekryterades av FNL mellan januari och juli 2006. Regeringen kan rekrytera från 18 års ålder. Drygt 100 barn som misstänks samarbeta med FNL har gripits av regeringen och sitter fortfarande i förvar enligt FN-missionen ONUB. Från 2003 och fram till i juli 2006 hade drygt 3 000 barnsoldater ur såväl regerings- som rebellarméer demobiliserats och återanpassats till ett civilt liv.

Fram till juli hade ONUB identifierat mer än 300 fall av våldtäkter mot flickor från några månaders ålder och uppåt (se även rättssäkerhet och kvinnors rättigheter). I 16 av fallen uppgavs den misstänkta förövaren komma från FNL-rörelsen. I några fall har även pojkar utsatts. Fler misstänkta förövare har åtalats och straffats än under tidigare år.

Cirka 25 000 barn beräknas vara föräldralösa på grund av den väpnade konflikten och ytterligare 230 000 på grund av aids. Antalet gatubarn uppskattas till drygt 5 000. Särskilda inrättningar för ungdomsvård saknas (se rättssäkerhet).

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Den nya konstitutionen och den nya regeringen bygger på så kallad ”consociationalism” eller maktdelning genom majoritetsstyre med kraftigt minoritetsskydd till stor del inspirerat av den sydafrikanska modellen (se även politiska institutioner). Förhoppningen är att årtionden av utanförskap bland hutuer och rädsla för våld bland tutsier ska kunna överbryggas. Det kommer dock att ta mycket lång tid att häva tidigare faktisk diskriminering vad gäller exempelvis tillgång till högre tjänster, till stor del orsakad av bristande tillträde till utbildning.

Det djupt rotade misstroendet i landet skulle kunna hanteras genom Arushaöverenskommelsens stipulerade sannings- och försoningskommission och den särskilda tribunalen. Lokala gräsrotslösningar torde också vara nödvändiga.

Cirka 95 procent av minoritetsgruppen batwa uppger sig sakna tillräcklig tillgång till kläder, mat, skolgång för sina barn och skälig bostad. Barna- och mödradödligheten är mycket hög. Hälften har ingen sysselsättning. Batwa är av tradition inte jordägare. Gruppen finns inte representerad i statsförvaltningen, något som försvagar styrkan hos de tre representanterna i parlamentet. En batwa som grips har sällan någon som för dess talan.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är inte förbjuden enligt lagen, men annan sexuell läggning än heterosexualitet anses vara något som inte förekommer i landet. En viss men outtalad tolerans kan dock möta samkönade par. Samkönade äktenskap är förbjudna, enligt konstitutionen. En transperson från Burundi har sökt asyl i Sydafrika.

18. Flyktingars rättigheter

Sammanlagt lever 439 000 burundier på flykt utanför landet, varav cirka 316 000 är flyktingar i Tanzania. Tanzania avvisade 1 600 flyktingar med tvång under året. Merparten hade bott i landet sedan 1973. Barn med en burundisk och en tanzanisk förälder skiljdes därigenom från den ena. Intresset att repatriera flyktingarna förefaller vara större i Tanzania än i Burundi. Från Demokratiska Republiken Kongo återvände 800 burundier under sensommaren. Drygt 100 000 internflyktingar lever fortfarande i läger, framförallt i centrala Burundi. Fram till sista oktober 2006 hade 32 500 återvändare flyttat tillbaka till sin hemprovins, de flesta till Makambaprovinsen i sydligaste Burundi, med hjälp av FN:s flyktingkommissariat UNHCR. Sedan

arbetet med återvändande inleddes av UNHCR 2002 har 327 000 burundier återvänt.

Olösta frågor rörande äganderätt och tillgång till land är ett stort hinder för båda gruppernas återvändande och för uppbyggnaden av ett väl fungerande mottagarsystem. Bristande tillgång på skolor och hälsovård spelar också in.

Omkring 19 000 rwandier och 2 600 medborgare från DR Kongo finns kvar i Burundi. De sistnämnda inväntade utfallet av de allmänna valen i hemlandet.

Flykt från landet förekom under året. Ett antal journalister och partiaktivister har ansett sig tvungna att lämna Burundi på grund av sin personliga säkerhet.

19. Funktionshindrades rättigheter

Konstitutionen föreskriver likabehandling av människor med fysiska eller psykiska funktionshinder. Den långa väpnade konflikten har bidragit till ett ökat antal funktionshindrade personer. Fattigdom snarare än fördomar försvårar deras situation. Människor med funktionshinder göms inte undan, men har svårt att göra sig gällande på den ytterst begränsade arbetsmarknaden. Staten tillämpar inte positiv särbehandling.

Flera organisationer arbetar för funktionshindrades personer rättigheter. Grupperna av enklare slag finns men inriktningen ligger snarare på omvårdnad än självständighet. Tillgången till hjälpmedel är ytterst begränsad.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Oberoende organisationer för mänskliga rättigheter tillåts i regel att verka i landet. Till de mest aktiva hör *la Ligue burundaise des droits de l'homme* (Ligue Iteka) som arbetar med bland annat rättegångar och advokatstöd och *l'Association pour la protection des droits humains et des personnes détenues* (APRODH). Av de internationella organisationerna är särskilt Human Rights Watch aktivt, likaså Internationella Rödakorskommittén (ICRC). De organisationer som offentliggör rapporter har dock inte fått besöka säkerhetspolisens arrestlokaler. Inrikesdepartementet har meddelat organisationerna att de skall verka i de distrikt som departementet beslutar om, men uttalandet har inte följts av varken beslut eller åtgärd.

Dialog mellan regering och det civila samhällets organisationer förekommer men är i regel spänd på grund av ömsesidig misstänksamhet. Chefen för en anti-korruptionsorganisation greps i augusti.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

FN-missionen ONUB drogs tillbaka den 31 december och ersattes den 1 januari 2007 av ett integrerat FN-kontor, United Nations Integrated Office in Burundi (BINUB). Mandatet på 12 månader innebär att i samarbete med regeringen fördjupa freden och demokratisk samhällsstyrning, fortsätta med avväpning, demobilisering och återanpassning samt reformering av säkerhetssektorn. Vidare ska FN-kontoret främja och skydda mänskliga rättigheter och motverka straffrihet genom inrättandet av en sannings- och försoningskommission samt en särskild tribunal för Burundi. Den nya missionen skall fortsatt skicka ut observatörer för bevakning av de mänskliga rättigheternas efterlevnad. Tillbakadragandet av truppen kommer dock att påverka FN:s möjligheter att resa till alla delar av landet.

FN-missionen ONUB, FN:s MR-kontor och FN-systemets fonder och program (UNFPA, UNDP, UNICEF med flera) arbetar med respekten för och tillgodoseendet av de mänskliga fri- och rättigheterna genom såväl observation, utbildning av tjänstemän i stat och kommun (tortyr, sexuellt våld, minoriteters rättigheter, kvinnor och barn och mänskliga rättigheter, och rättssäkerhet) såväl som direkta biståndsinsatser. ONUB hade under året drygt 65 observatörer i landet. *Internationella Rödakorskommittén* (ICRC) kan verka fritt. Knappt 450 lokala MR-observatörer har utbildats, varav 296 är kvinnor.

Sverige har ett begränsat samarbete med Burundi som hittills inkluderat stöd till enskilda organisationer som arbetar för tillgång till utbildning, rättssäkerhet, yttrandefrihet och försoning. Därutöver tillkommer ett omfattande humanitärt stöd. För framtiden planeras stöd för demokratisk samhällsstyrning i samarbete med brittiska *Department for International Development* (DfID).